

Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης
Παραγωγή εργαλείων για την οργάνωση της γνώσης
(Dewey και Θησαυρός)

Μαρία Αλεξανδράκη

Ο Θησαυρός Ελληνικών Όρων

Το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης εξέδωσε πρόσφατα τον Θησαυρό Ελληνικών Όρων, τον πρώτο θησαυρό γενικού περιεχομένου στον ελληνικό χώρο (με απόδοση των όρων στην αγγλική γλώσσα), ο οποίος αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του έργου «Υποστήριξη της Εκπαιδευτικής Πράξης από Κινητές Βιβλιοθήκες» (ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ). Το συγκεκριμένο εργαλείο, που μπορεί να αξιοποιηθεί για την ευρετηρίαση και για την ανάκτηση πληροφορίας, εντάσσεται στη δραστηριότητα του ΕΚΤ που σκοπό έχει την υποστήριξη της θεματικής πρόσβασης στο υλικό των Δημόσιων και Δημοτικών Βιβλιοθηκών και των υπό σύσταση Κέντρων Πληροφόρησης, αλλά και γενικότερα στο υλικό κάθε είδους πληροφοριακών οργανισμών.

Όταν ξεκινούσε η προσπάθεια στις αρχές του 2002, το ΕΚΤ είχε πρόσφατα ολοκληρώσει την ελληνική μετάφραση της 13ης συνοπτικής έκδοσης της Δεκαδικής Ταξινόμησης Dewey, εγχείρημα που άφησε πολύτιμη εμπειρία και τεχνογνωσία, αλλά και καλλιέργησε προσδοκίες για ανάλογη συνέχεια. Οι ανάγκες των ελληνικών βιβλιοθηκών στο σύγχρονο ηλεκτρονικό περιβάλλον (αυτοματοποίηση, αυξανόμενος όγκος ψηφιακού περιεχομένου) υπαγόρευαν ως επόμενο βήμα τη δημιουργία ενός εργαλείου που, με την απαραίτητη «επένδυση» από την πλευρά του βιβλιοθηκονόμου-ευρετηριαστή για την αφομοίωση και εφαρμογή του, θα μπορούσε να βελτιώσει σε βάθος χρόνου την ικανότητα του χρήστη για αποτελεσματική αναζήτηση της πληροφορίας.

Ο θησαυρός, συνδυάζοντας τη χρήση φυσικής γλώσσας με τον λογικό συσχετισμό των εννοιών, προέβαλλε ως η πλέον κατάλληλη λύση. Η διεθνής πρακτική έχει δείξει ότι, πέρα από την κάλυψη των αναγκών ευρετηρίασης, ο θησαυρός μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στη διαμόρφωση βελτιωμένων και πιο ολοκληρωμένων λύσεων στον τομέα της ανάκτησης πληροφορίας. Η καθοδήγηση του χρήστη στην επιλογή του κατάλληλου όρου αναζήτησης βασίζεται στην παρουσίαση μιας σαφούς εικόνας του εκάστοτε γνωστικού πεδίου και στην ανάδειξη των σταθερών σημασιολογικών σχέσεων που απορρέουν από τις ίδιες τις έννοιες και δεν εξαρτώνται από κανένα συγκεκριμένο τεκμήριο.

Από τη φύση του, όμως, ο Θησαυρός Ελληνικών Όρων δεν θα μπορούσε να προκύψει με μετάφραση ή προσαρμογή αντίστοιχου ξενόγλωσσου εργαλείου. Το πλέγμα των σχέσεων μεταξύ των εννοιών είναι αδύνατο να μεταφυτευθεί από ένα γλωσσικό και πολιτισμικό περιβάλλον σε ένα άλλο. Ως εκ τούτου, αποφασίστηκε η δημιουργία ενός νέου θησαυρού, που θα προέκυπτε από την αξιοποίηση προϋπάρχοντος υλικού (κυρίως των

θεματικών επικεφαλίδων της ΕΒΕ και άλλων θεματικών όρων που χρησιμοποιούνται στις ελληνικές βιβλιοθήκες) και την ενσωμάτωση του υλικού αυτού στο προϊόν πρωτότυπης έρευνας και εργασίας.

Για την προετοιμασία του έργου, μελετήθηκαν τα διεθνή και ελληνικά πρότυπα για τη συγκρότηση θησαυρών και συγκεντρώθηκε σχετική βιβλιογραφία. Τα μέλη της Επιτροπής Ανάπτυξης Θησαυρού (ΕΑΘ), έμπειροι βιβλιοθηκονόμοι από τον χώρο τόσο της εκπαίδευσης όσο και των βιβλιοθηκών, ανέλαβαν και επεξεργάστηκαν επιμέρους θεματικές ενότητες, και η ολομέλεια στις μηνιαίες συνεδριάσεις της εξέταζε τα μεθοδολογικά προβλήματα και λάμβανε τις σχετικές αποφάσεις.

Η πρώτη αυτή έκδοση διατίθεται με τη μορφή CD-ROM, ως ηλεκτρονική εφαρμογή που αναπτύχθηκε σε συνεργασία με την «iLang Γλωσσική Καινοτομία», εταιρεία-τεχνοβλαστό του Ινστιτούτου Επεξεργασίας του Λόγου. Στο άμεσο μέλλον η ενημέρωση και ο εμπλουτισμός του Θησαυρού θα γίνεται με αυτόματο τρόπο, με τη χρήση των τεχνολογιών του Διαδικτύου.

Η πρώτη έκδοση καλύπτει τις βασικές έννοιες ενός ευρέος φάσματος γνωστικών πεδίων, με μεγαλύτερη έμφαση σε θέματα ελληνικού και ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος. Παράλληλα, ήδη προχωρεί η περαιτέρω ανάπτυξη και εξειδίκευση του Θησαυρού Ελληνικών Όρων σε επιλεγμένες θεματικές ενότητες, που καθορίζονται με βάση συγκεκριμένες ανάγκες ομάδων χρηστών. Στην κατεύθυνση αυτή γίνεται, αυτήν την περίοδο, επεξεργασία όρων βιοϊατρικού περιεχομένου. Σταθερή επιδίωξη του ΕΚΤ είναι ο διαρκής εμπλουτισμός και βελτίωση του σημαντικού αυτού εργαλείου, που μόνο μέσα από την καθημερινή πρακτική εφαρμογή του στο πεδίο της πληροφόρησης από τους επαγγελματίες του χώρου μπορεί να εξελίσσεται και να ωριμάζει, συμβάλλοντας έτσι στην κάλυψη των σημερινών και μελλοντικών αναγκών του συνόλου των πληροφοριακών οργανισμών.

Η Δεκαδική Ταξινόμηση Dewey

Η απόδοση και έκδοση στα ελληνικά της Δεκαδικής Ταξινόμησης Dewey ήταν επί 40 και πλέον έτη για το χώρο των ελληνικών βιβλιοθηκών ένα ζητούμενο που άργησε πολύ να ικανοποιηθεί. Στο παρελθόν είχαν γίνει σχετικές απόπειρες που για διάφορους λόγους δεν τελεσφόρησαν. Παρά τη σοβαρή έλλειψη, η διάδοση του συστήματος ήταν τέτοια που πολλές βιβλιοθήκες το εφάρμοζαν χρησιμοποιώντας την πρωτότυπη έκδοση στα αγγλικά. Όπως ήταν φυσικό, αυτό δημιούργησε πολλά προβλήματα, καθώς για τις ανάγκες του καταλόγου της κάθε βιβλιοθήκης άλλοτε επιχειρούνταν η κατά το δοκούν απόδοση των όρων και άλλοτε χρησιμοποιούνταν οι όροι ως είχαν στην αγγλική γλώσσα, με προφανείς συνέπειες τόσο για την οργάνωση της ίδιας της βιβλιοθήκης, όσο και για την εξυπηρέτηση των

χρηστών. Ανάλογες ασφαλώς ήταν και οι δυσκολίες που αντιμετώπιζε η βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση στο συγκεκριμένο αντικείμενο.

Τον Σεπτέμβριο του 1999, το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, με την υποστήριξη του Υπουργείου Παιδείας και τη συνεργασία της Ένωσης Ελλήνων Βιβλιοθηκονόμων και Επιστημόνων της Πληροφόρησης (ΕΕΒ την εποχή εκείνη), εξασφάλισε τα δικαιώματα της 13^{ης} Συνοπτικής Έκδοσης και προχώρησε στον σχεδιασμό και την εκτέλεση του έργου, που ολοκληρώθηκε στα τέλη του 2001. Για τον σκοπό αυτό λήφθηκαν υπόψη σύγχρονες προσπάθειες άλλων χωρών και εκτιμήθηκαν οι κρίσιμες παράμετροι για την επιτυχία του εγχειρήματος. Για την υλοποίηση της έκδοσης εργάστηκε πολυμελής ομάδα επαγγελματιών μεταφραστών, και συγκροτήθηκαν δύο επιτροπές, η Επιτροπή Επιστημονικής Ορολογίας και η Επιτροπή Βιβλιοθηκονομικής Επιμέλειας.

Θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι, ακριβώς για να μην επιβαρυνθεί περισσότερο ένα ήδη απαιτητικό εγχείρημα, επιλέχθηκε ο δρόμος της «μετάφρασης» και όχι της «προσαρμογής». Αυτό σημαίνει ότι περιορίστηκαν στο ελάχιστο οι κάθε είδους παρεμβάσεις που θεωρούνται απαραίτητες, ώστε να καλυφθούν οι ιδιαίτερες ανάγκες του ελληνικού περιεχομένου. Συγκεκριμένα, για τις θεματικές ενότητες που αφορούν την Ελληνική Λογοτεχνία, Ιστορία και Γεωγραφία χρησιμοποιήθηκε το αντίστοιχο υλικό από την 21^η πλήρη έκδοση, ώστε να αντιμετωπιστεί η ανεπάρκεια της συνοπτικής έκδοσης. Για μια ικανοποιητική προσαρμογή, ωστόσο, χρειάζονται τροποποιήσεις τόσο στις συγκεκριμένες όσο και σε άλλες ενότητες, όπως Θρησκεία, Δίκαιο, Δημόσια Διοίκηση κ.λπ. Το εγχείρημα αυτό έχει περιληφθεί στον σχεδιασμό της νέας έκδοσης, που δρομολογείται αυτήν την περίοδο.

Συγκεκριμένα, το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, και πάλι με την υποστήριξη του Υπουργείου Παιδείας, έχει ήδη δρομολογήσει την παραγωγή της διαδικτυακής έκδοσης «**WebDewey**», η οποία αντιστοιχεί στην 22^η πλήρη έκδοση. Πρόκειται για ένα ιδιαίτερα απαιτητικό έργο, λόγω του μεγάλου όγκου του και των τεχνικών απαιτήσεων για τη διάθεσή του, και γι'αυτό εκτιμάται ότι η διάθεσή του στη βιβλιοθηκονομική κοινότητα θα αρχίσει από το έτος 2009. Η προσδοκία είναι ότι τα οφέλη θα αποδειχθούν σημαντικά, καθώς το προσωπικό των βιβλιοθηκών θα έχει τη δυνατότητα να βελτιώσει την απόδοση της ταξινομικής εργασίας σε χρόνο και σε ποιότητα, έχοντας άμεση πρόσβαση, μέσω του υπολογιστή, στο πλήρες και ενημερωμένο περιεχόμενο του ταξινομικού συστήματος στην ελληνική γλώσσα. Το ηλεκτρονικό αυτό εργαλείο θα προσφέρει στους έλληνες χρήστες όλες τις διευρυμένες δυνατότητες που σήμερα απολαμβάνουν όσοι χρησιμοποιούν την πρωτότυπη αγγλόγλωσση έκδοση του «WebDewey».
